

A kibúvó

Jóleső elfogódottságot éreztem, amikor dr. X.-szel megérkeztem a Vár egyik dülöngélő utcájába, és a ciradás kapukulcs megfordult a zárban. X.-né kisietett elénk az előszobába. Szőkés varázsú hölgy volt, telt és csodálatosan arányos, férjénél jó öt centiméterrel, nálam fél fejjel magasabb. Ösztönösen is hibát kerestem rajta; a tökéletes szépség elijeszt, mert ártalmára van minden érzés és indulat, melyet esetleg kiválthatnék belőle. Végül meg kellett elégednem azzal, hogy feje súlyos, tömött kontyot kívánna, nem pedig fiúsan rövidre vágott haját.

– Hadd mutassam be, kedves Eszter, Borsi János filozófust és ideiglenes lakótársunkat, akiről már nem kis rokonszenvvel beszéltem neked. Egyben át is adom, gondjaidra bízom és rendelkezésedre bocsátom, hiszen végzetét senki sem kerülheti el. Én pedig a családi kör ilyen szívvidító kibővülésének örömeire elszaladok egy üveg borért, mivel barátunk a maga anakronisztikus módján a célratörő tömény italoknál szívesebben issza a hegy levét.

Hajlamom az elvont gondolkodásra, sajnos közönyössé tett a tárgyak világa iránt; ez a lakás azonban rögtön lenyűgözött. Az egyik szoba végletes modernségével groteszkül és pezsdítőn virított ki az avitt környezetből. Alacsony, élénk bútorok, széles és jókedvű rekamié, bolyhos szőnyeg, a falból szellemsen kikacsaringózó lámpatartók, különféle színű és alakú, házilag készített ernyőkkel, a falakon, szeszélyesen megtervezett nyersfa könyvespolcok e célra kialakított közeiben egy Klee- és egy Kandinszkij-metszet, továbbá Vajdakép, Ámos- és Kondor-rajz. A rekamié fölött, különállóan és beépítetlenül, egy számomra ismeretlen festő kéken álmélkodó műve virult, mely nyilvánvalóan a háziasszonyt ábrázolta. Sárga háttérből szökkent elő ez a kékség, nem lehetett eldönteni, hogy a ruha vagy a test formája áramlik-e olyan megejtően a néző szemébe, a határok meggyőzően egymásba oldódtak, mert minden átlelkesült, ami ehhez a nőhöz tartozott. És mégis: mintha valami hiányzott volna, de nem a részletekben – talán a rész-mozgások feleseltek egymással akaratlanul? Töprengve mentem tovább a másik szobába, mely az előbbivel tudatos ellentétben biedermeier-jellegű volt, majd a konyhába, ahol a bútoroktól a csempéig, az edényekig, sőt a gáztűzhelyig, a frizsiderig és az autogejzirig minden a kék különböző árnyalataiban pompázott; a fürdőszobában viszont minden tárgy zölden virított, különnc humorral, csodaszépen.

– És most nyilatkozzék, de őszintén: hogy tetszett a lakásom?

– Bámulatos! Ez a leg . . .

– Illő is, hogy dicsérje – szólt a végszóra belépő doktor. – Feleségem ugyanis szobrásznak készült, de hamar ráébredt arra, hogy szobornak jobban megfelelné, ezért áttért a lakberendezés művészetére. Csakhogy miután férjhezment, teljes joggal úgy találta, hogy egyetlen lakás is végtelen sok feladatot halmaz az igazi tehetségre, aki el tud mélyedni a részletekben, és ezért azóta foglalkozását tekintve ezt a lakást rendezi.

– Menjünk talán be a szobámba – javasolta Eszter. – Ott kényelmesebben járathatsz le a barátod előtt.

– Ez úgysem sikerülhet neki.

– Barátunk ugyanis javíthatatlan romantikus.

– Miért volnék romantikus? – kérdeztem elhamarkodottan.

– Az öngyilkosok többnyire romantikusok: regényt várnak az élettől, s aztán a körülmények vasláncolata kihúzza vonakodó fejüket a homokból.

Kínos csönd támadt. Eszter nyilván tudta, hogy dr. X. engem a kórházban ismert meg, ahová öngyilkossági kísérletem után szállítottak; tudta, hogy nemcsak munkaerőnek költöztem hozzájuk, hanem gyógyulni is; dr. X. szavai mégis mintha fel-nem-robbant gránátot pöccintettek volna közénk.

– Nem vagyok romantikus – morogtam.

– Éppen Ön állítja ezt? – kérdezte rázkódó vállal a doktor. – Ön, aki marxista ihletésű szabadságeszményét marxista börtönökben tárta?

Eszter nem mutatott meglepetést; tehát ismerte előtörténetemet is: a börtönt, az olajlépett feleséggel, lakástalansággal, hivatás-válsággal tetézett szabadulási utáni tengés-lengésemet, frissen beszerzett szerelmi csalódásomat, mely arra is fényt derített, hogy oktanul ültem: az időközben felnőtt nemzedék úgy néz rám, mintha más bolygóról keveredtem volna elő. A doktornak igazán nem kellett volna előrancia gáncolnia mindezt, egy poén kedvéért.

– Ennek semmi köze a romantikához.

– Ne szabadkozzék – mondta mosolyogva Eszter. – Mi úgy találjuk, a modernség vargabetűjével vissza kell találni a romantikához, hogy el ne veszítsük a természetes színeket.

– Ki az a „mi”? – kérdeztem botorul.

– Egyik fele ott ül az Ön jobbján – válaszolta a doktor –, a másik felét, aki a többszámot indokoltá teszi, noha vitatható, hogy rászolgált-e a személyragra is, e zseniális kékség alkotóját, fogadni mernék, még ma este megismeri.

– Elveszteni a fogadást. Dénes tegnap, amikor elhozta a képet, azt mondta, hogy nem jelentkezik, amíg el nem készül a Harmónia-sorozat második darabja.

Már javában iszogattunk, amikor megszólalt a csengő. Vézna, hórihorgas fiatalember botorkált be Eszter előtt a kivágódó ajtón. Szészinú haja nem sokkal feje búbja előtt startolt, ám a nyakszirtnél busásan behozta, amit elől elmulasztott. Borotvát nem ismerő, rózsás arca kerekdeden imbolygott a valószínűtlenül hosszú nyak fölött – arra gondoltam, hogy bármelyik pillanatban letörhet a feje. Néhány lépést tett előre, majd magas, nyújtott hangon így szólt:

– Ne ha . . . ne haragudj, Eszti, hogy visszajöttem . . .

– Hadd mutassam be F. Dénes festőművészt – szólt a házigazda. – Méltóztass helyet foglalni. Hogyhogy vissza?

– Ugyanis dél . . . délelőtt már itt voltam a képért, de nem akarta visszadni, és most már biztos, igen, biztos (ismét kizárólag Eszternek beszélt), hogy még nincs kész. Vissza kell adnod, csak egy napra, ott az orr körül . . . meg a jobb szemnél is . . . És ott az az okker . . . az okker nem egészen . . .

– Annyi képet csinálhatsz rólam, Dénes, amennyit akarsz, de ezt nem adom vissza. Talán fura, hogy éppen én dicsérem, de gyönyörű. Egy pillanatra sem tudom nélkülözni. Örülök, hogy végre befejezted.

A festő az öngyújtó felé nyúlt, aztán inkább az én poharamat fogta meg, a szájához emelte, de meggondolta magát és ismét letette.

– Azt mondd, befejeztem? De hát egy kép... egy kép nem akkor van kész, amikor nem festik tovább... hanem amikor... amikor lehetetlen tovább festeni... Most látom, nem, hát most látom, hogy az egész arcon... az a matt felület ott... Azt akarod, hogy soha többé ne vegyek ecsetet a kezembe? Én nem tudok... én képtelen vagyok komolyan foglalkozni egy új képpel, míg az előzőt nem oldottam meg egészen...

Hosszú huzavona után megegyeztek abban, hogy Eszter másnap pontosan öt órakor elmegy a portréért, mégpedig velem, hogy én is megismerkedhessem a műteremmel, és Dénes tiltakozhat, ahogyan akar, ha kell, karhatalommal kaparintja meg mását és jogos tulajdonát. A művész tüstént megnyugodott, gyorsan leakasztotta és fálnak fordította a képet, majd bemutatkozott nekem. Újabb üvegek kerültek elő, éjfélig mindhármukkal összetegeződtem.

A lakás egyetlen köznapian berendezett helyiségében, a rendelőben tértem nyugovóra. A doktor biztosított róla, hogy itt nem zavarok: amióta folyamatosan van a kinevezése, gondolni sem tud a praxisára.

Reggel munkához láttam. Dr. X. egy rakás tavalyi és tavalyelőtti külföldi szaklapot és különlenyomatot készített ki a számomra; első lépésként ki kellett keresnem és jegyzékbe kellett foglalnom az érfallal és különösképpen a lipoproteinekkal foglalkozó közleményeket.

Böngészés közben meghökkenve tapasztaltam, milyen sűrűn és elismerően hivatkoznak dr. X. 1959-ben megjelent francia nyelvű tanulmányára. Ebéd közben beszámoltam erről Eszternek.

– Kálmán zseni – felelte. – Most fogsz csak igazán meglepődni! – Kiszladt és egy paksaméta levéllel tért vissza.

– Különböző nemzetiségű professzorok írták. Tanácsot kérnek tőle, vitáznak vele, kiegészítik megfigyeléseit, gratulálnak neki. És ez az én örült férjem egyiküknek sem válaszolt. Tudod, közleménye megjelenése után egy héttel kellett megválnia állásától, és ez nagyon megviselte.

Egy közlékeny ápolónő már a kórházban elárulta, hogy dr. X. egész fiatalon nagy ember volt egy kutatóintézetben, de aztán távoznia kellett, mert „bánata volt”. „Ez a szabatos kifejezés”, mondta a doktor, amikor puhatolóztam nála, „ámbar én inkább úgy mondanám, hogy egy tavaszon át a saját vérképe-men tanulmányoztam az alkohol hatását”.

Délután a festő műterme felé ballagva Eszter ismét férjére terelte a szót.

– Azt szokta mondani, boldogabb volnék vele, ha feltalálná és rólam nevezné el az érlemeszésedés ellenszerét. Ez tévedés. Hiú vagyok, de nem azért vonzódom a művészekhez, mert megörökíthetnek; hanem mert szükségem van arra, hogy visszaverhessem mások fényét.

– Kálmánnak is van fénye.

– Hogyne; de ő nem óhajt tükröződni. Nem sejteted, mit állok ki két hét óta szinte szenvedélyes közönyétől. Pedig mennyire örülök, hogy újra dolgozhat!

Vigasztalni kezdtem, hogy csak látszattól ítél, Kálmán gögből és szeméremből elfojtja ugyan érzéseit, de nyilván nem tudná nélkülözni őt.

– A nadrágját sem tudná nélkülözni. Amikor Kálmán rámbizonyította, hogy nem lehetek művész, elhatároztam, hogy legalább nyersanyag leszek. Ő azonban csak kelléknek néz.

– Nem érzed magad mellette szépnek?

– Ez csak egyszer fordult elő. Amikor kétségbevonhatatlanul kiderült, hogy ő is ember.

– Két évvel ezelőtt?

– Igen, amikor ivott és durvább volt, mint a lópokróc, és két éjszakát végigbögött a szobájában.

Egy újlipótvárosi ház hatodik emeletén, leválasztott egyszobás lakásban élt és dolgozott F. Dénes festőművész. A sarokban keskeny divány, melyet majdnem átböktek a rugók, itt-ott néhány szék, egy ceruzafeljegyzésekkel elborított fa-asztal, falraerősített deszkán néhány könyv, és mindenütt festékek, ecsetek, tálak, félig telifirkált és telipingált pappendeklik, furnírlemezek, hulladék-
lécek, vásznak, a gömbölyded csilláron szeszélyesen szétszórt állatfejek, a pucér falakon fák, napok és holdak, tarka összevisszaságban és befejezetlenül, és mind e zürzavar közepén ott pompázott a festőállványon a kék portré, de uramisten! – milyen állapotban! Az arcot csaknem teljesen lekaparta a művész, a háttérrel durván összepöttyözte, és már az alak megejtő kékségébe is belemázolt.

– Mit műveltél, Dénes! – Eszter majdnem sírt. – Ehhez nem volt jogod!

– A helyzet ugyanis . . . a helyzet az, hogy pillanatnyilag nem egészen kivehető . . . grandiózus változásokat tervezek . . . majd meglátod . . . A harmónia . . . nem olyan könnyű az, már Püthagorász is . . . de hát ő csak az arányokban . . . színek nélkül nem megy . . . az arcon is tükröződnie kell a kék valamilyen visszfényének . . . Idenézz, itt . . . Most még csak pacának látod, de később . . . És nem szeretem ott hátul azt a sárgát!

Amíg a töredékek és képtörmelékek számlálhatalan sokaságát szemléltem, ámuldozva egy-egy vonal, színfolt, kontraszt szépségén, megvilágosult előttem e művész tragédiája: attól retteg, hogy túlszép álmai eltorzulnak a festék és a vászon kézzelfogható anyagában. Egyetlen képét sem fogja befejezni.

– Ne szomorkodj, Eszti – mondta, és ügyetlenül megsimogatta a nő haját – , majd meglátod . . . meglátod, milyen gyönyörű lesz.

Eszter köszönés nélkül sarkonfordult, de a festő nem-várt fürgeséggel az ajtónál termett, nekivetette hátát, karját széttárta és oly gyötrődő arccal nézett a szép nőre, mint valami keresztrefeszített. Rövid tárgyalás kezdődött, melynek során Dénes megígérte, hogy nem keresi Esztert, míg kész nincs a képpel, Eszternek viszont addig sem szabad gunyorosan gondolni rá.

Természetesen már másnap – és ettől kezdve naponta két-háromszor – fel-sírt a telefon: ilyenkor a festő elpanaszolta Eszternek, vagy távollétében nekem, hogy a könyvkiadók csak protekciósokkal illusztráltak, a Képzőművészeti Alap csak giccsért ad pénzt, beázott a mennyezete és falfestményei szétrohadnak, válófélben lévő unokanővére két kislányával betoppant hozzá, és már a második (harmadik, negyedik) napja nem hagyja dolgozni. E hívások mögött az az álmatag és megfogalmazatlan remény rejlett, hogy Eszter egyszer csak megszánja és feloldja látogatási tilalmát. Erre azonban nem került sor.

A telefon-korszak mintegy két hétig tartott, és ez a két hét alighanem a boldogság szigete volt életemben; tudatosan használom ezt a kifejezést, noha dr. X. a maga halk és mégis metsző hangján joggal minősítene romantikusnak érte. Élvezettel végeztem „hivatali” munkámat: cikkeket fordítottam és kivonatoltam, sőt még arra is maradt időm, hogy újra foglalkozzam rég-tervezett könyvemnek, az öngyilkossági kísérletem előtt belémrekedt „Cinizmus etikájá”-nak előkészítésével. Tétéleimet élvezettel magyarázgattam Eszternek hosszú sétáinkon: vannak ugyebár öncsalók és cinikus csalók, de létezik egy magasabbrendű, bölcs cinizmus is, mellyel értékeinket védelmezhetjük. Nem tudom,

milyen eredményeket könyvelhettek el filozófiatanári minőségemben, de azzal mindenesetre elhencegthetek, hogy rábeszéltem Esztert: növesse meg a haját.

A szigetek azonban úgy látszik arra valók, hogy elsüllyedjenek. Péntek este – még egy hete sincs, hihetetlen! – beállított Dénes, hóna alatt egy becsomagolt képpel. Eszter lelkes izgalommal tuszkolta be a szobába, ahol épp a másnapi munkát beszéltem meg a doktorral. Az égimeszelő megállt a szoba közepén, és Eszter hiába próbálta kihúzni hóna alól a műalkotást: könyökével az oldalához szorította, és feje csökönnyösen ingott a magasban.

– Meg sem mutatom, Eszti, csukott szemmel festettem . . . az Alapnak, de már későn értem oda . . . holnap majd újra . . . Miért nézel így, giccs, persze, hogy giccs, de hát pénz is kell . . . Hogyan fejezzem be a képedet, meg az egész Harmónia-sorozatot, ha nincs pénzem? A vászon is meg a festék is meg minden pénzbe kerül . . . A kenyér is . . . Ezért kapok hat-nyolc százast . . . Milyen jó lesz akkor újból . . . újból kinyitni a szemem.

Eszter tüntetően elfordult, így emlékeztetve a festőt a megállapodásra. Ez meg csak állt, esetlenül és bénán, hóna alatt a becsomagolt szörnyűséggel.

– Gondolom, nem járok messze az igazságtól – mondta dr. X. –, ha feltételezem, hogy jövedeleddel nem a pénzgazdálkodás elszomorító tényére óhajtasz figyelmeztetni.

– Azért jöttem . . . Nézz rám, Eszti, kérlek . . . A kép nagyon szépen halad . . . A háttérben óriási dolgok . . . De az Alap legjobb esetben is csak a jövő hét közepén fizet . . . Figyelsz, Eszti? A lakbért viszont . . . Szóval . . . a harmadik részletet nem tudnátok előlegezni? Ugyanis holnap a legutolsó nap . . . Tulajdonképpen ma lett volna, de a házmester kivételesen hozzájárult, hogy csak holnap . . .

– Az első két részletet azért adtuk egyszerre oda, hogy a lakbért is kifizethesd.

– Igen, csak hogy váratlan kötelezettségek . . . A nővérem a két kislányával . . .

– Feleségem ugyanis négyezer forintot ajánlott fel tíz hónapi részletre ama képért, melynek el-nem-készülte gyászbetűkkel áll majd a jövő művészettörténeteiben – magyarázta X., majd Dénes felé fordult:

– Elmondhatatlan szerencsének tartom, Dinike, hogy kiséghetlek, de csak ha baráti alapon tehetem, és nem beszélsz közben mindenféle képekről.

– De hiszen a kép valóban szépen alakul . . . már a jövő szerdán . . . nem, kedden . . .

– Örvendetes, de engem nem érdekel. Itt van négyszáz forint, parancsolj, de ezt a pénzt kivételesen meg kell keresned. Mivel ez szokatlan érzés lehet a számodra, megnyugtatlak, hogy könnyű munkát kapsz. Csak azt kell utánam mondanod, hogy . . .

– Kálmán! – kiáltotta Eszter, és visszafordult a társaság felé.

– . . . hogy baráti szívességből kéred, mert a kép sohasem lesz kész.

– De hiszen meglesz . . . biztos meglesz . . .

– Akkor még egyszer kifizetem.

– Szóval azt . . .

– Hallgass! – Eszter már majdnem sírt.

– Fájó szívvel meg kell vallanom – szolt dr. X. –, hogy nem érezhetek együtt a jelenlévők pelyhedző humanizmusával. Hazugsággal locsolni a gyöngegeket, hogy az égig nőjenek – humanizmus, tépdetni a gyökereiket – ke-

gyetlenség, fekélyt csokolgatni – humanizmus, kívágni – könyörtelenség, pártolni a tehetetlenséget – humanizmus, megvetni – szívtelenség.

– Én is élösködök rajtad – mondta Eszter.

– Tagadhatatlan. De ellenszolgáltatásokért. Ki kell engem bírnod a pénzért. De mit nyújt nekem ez a huligán?

– Nem túl meggyőző hasonlat – szoltam közbe.

– A hasonlóság kísérteties. A huligán sem dolgozik és Dinike is él. Csak hogy a valamire való huligán legalább a saját normáit betartja. Hallottatok a Princ-féle galeriról?

Nem válaszoltunk, de Kálmánt már nem lehetett megállítani.

– E tiszteletreméltó társaságban annyira kivirágoztak a kollektívizmus eszméi, hogy még a nemi életből is kiküszöbölték a rosszlelkű individualizmus csiráit. A nők, az időpontok és a kéglük be vannak osztva, a tarifa két rongy, kültagok négyet fizetnek, a jövedelem a közösségé, mely viszont viseli a nők felruházásának terhét. És az egyik lány mégis felrúgta volna a rendet: nem akart lefeküdni a soros fiúval. Indoka még a ténynél is vérlázítóbb: be-le-sze-re-tett egy másikba. Csak azzal akart, akár sorosan, akár soron kívül. Mit gondolsz, Dinike, mit csináltak vele?

A festő hallgatott.

– Addig lógatták ki a Halászbástyánál a mélység fölött, míg nem jött meg az erkölcsi érzéke. Hat derék közösségi lénynek fél éjszakájába került e lány perverzítése, mondhatnám: szodomita romlottsága. Mit gondolsz, Dinike, nem kellett volna egyszerűen lepottyantani azt a perszónát?

– De hát . . . ugye csak viccelsz?

– Az irhabundát persze el tudta fogadni. Vagy rákényszerítették?

Szerencsére ebben a pillanatban megszólalt szobámban a telefon. X. kisietett, és amikor két perc múlva visszatért, arcának két mély ráncát szinte betemetette egy váratlan kamaszmosoly.

– Te Arany – mondta Eszternek –, július tizenötödikén, vagyis három nap múlva az Intézetben dolgozom. Szabadkezet kaptam.

Felémfordult és magyarázóan hozzátette:

– Kiderült, hogy a tudományok sikeres műveléséhez önmagában véve nem elegendő valamely professzor ániszának beható ismerete; sem a mértékletes élet.

Ebben a pillanatban rémülten láttam, hogy Dénes szétlőki valószínűtlen karjait, mitől is a kép a földre pottyán, majd odabóklászik kínzójához és átszellemült arccal megöleli:

– De örülök . . . Kálmánkám, hát ez igazán nagyon . . . Végre sikerült . . .

Am ennek újból arcára tapadt az undor. Lefejtette, vagy inkább letörte magáról a festő ujjait, majd szótlánul kiment. Egy üveg ginnel tért vissza.

Feljajdult a vad és mégis megfoghatatlanul tárgyilagos, csaknem gunyoros zene, és én úgy éreztem: megérkeztem valahová, ahol talán kipakolhatnám cókómókomat. Kálmán ábrándosan a poharába bámult, nyoma sem volt most benne a „szenvédélyes közönynek”, Eszter pedig mosolyogva nézte. A fényképészboltok kirakatát idézték eszembe, és ez a gondolattársítás, mivel róluk volt szó, csiklandós örömmel töltött el.

Egyszercsak Dénes dr. X-re szegezte hunyorgó szemét és a dob dörejébe szívárogtatva bicsakló hangját megkérdezte tőle:

– Bocsáss meg, de . . . már egy idő óta meg akarom . . . mintha te már nem

is . . . mintha az utóbbi időben . . . mintha te már egyáltalán nem is szeretnél engem . . . Megbántottalak vagy . . .

Mi hármán egymás arcát fürkésztek, hogy jól hallunk-e.

– Bárcsak felbukkanhatna bennem a kósza remény, hogy gúnyolódsz, Dinike.

– Legalább azt áruld el – makacskodott a festő –, csak azt, hogy mivel bántottalak meg?

– A léteddel – dr. X. penge-hangja áthasította a zene rikitó függönyét. – Mit kezdhet egy orvos, aki csak alantas testi dolgokban jártas, ötvenöt kiló zörgő árnyékkal? Lehet-e például egy árnyéknak érzelmesesedése? És ha legalább szolid árnyék volnál! De tebeléd naponta vért kell pumpálni, lelket, önbizalmat, labkért. Mit gondolsz, összehasonlíthatatlan jóságú barátom, kitől vonatik meg mindez?

– Kálmán, kérlek, hagyd abba – mondta Eszter sápadtan. – Gondolj arra, hogy mekkora öröm ért ma.

– Mit gondolsz, piktor, milyen jogcímem marad az élethez, ahhoz, hogy örüljek nélkülözhető, de mégiscsak értelmesnek látszó munkámnak, ha árnyékságod is jogosan imbolyog itt?

– De hiszen – motyogta a szerencsétlen – az embereknek szükségük van . . .

– Soha-el-nem-készülő képekre?

– Kálmán, könyörgök, gyere táncolni, vagy te gyere, Dénes, nem baj, ha ügyetlenkedsz, majd tanítlak . . .

A zene nyúlósan érzelmes régiókba siklott, Dénes félig fölemelkedett, de tekintetét nem bírta levenni kínzójáról, ahogy a nyúl sem tud kiugrani a reflektor fényköréből. Sóhajtván rogyott vissza a székre.

X. felhajtotta a harmadik poharat, majd mintha Dénes már nem is létezne, élénken felénk fordult.

– A mélyen tisztelt társaságnak talán nem kell bizonygatnom, hogy rakoncátlan szellememet sehogyssem bírtam felhúzni korunk uralkodó kaptafájára. Abban az egyben azonban maradéktalanul egyetérték a kommunistákkal, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék.

– De hiszen én dolgozom meg gond . . . gondolkozom . . .

A doktor hátradőlt, fojtott nevetés rázta.

– E bejelentésed második kitétele megérdemelné, hogy egy vicclap különkiadásban nyomassa le a téged ismerő exkluzív közönség számára. Ami pedig a munkát illeti: mind a négyen tudjuk, hogy te legfeljebb csak tevékenykedsz, Dinike, egy mihaszna szépségeszmény törmelékeit izzadod ki magadból, és nem is viszed soha többre. Végeredményben nem is létezel, legfeljebb a statisztikai kimutatásokban, barátaid költségvetésében, és gyönyörű hitvesem szánakozó szívében.

Eszter ekkor eltorzult arccal sikoltozni kezdett. Dr. X. olyan kézmozdulatot tett, mintha legyet akarna elhessegetni.

– Ugyan, Eszter, ezzel a műsorszámmal nem szoktál nyilvánosan fellépni. János, kérlek, vidd magaddal a Kicsi Kapuba, hozzatok valami italt.

Ezzel visszafordult a festőhöz, és közönyösen, a kapatosság minden jele nélkül magyarázni kezdett neki valamit. Az meg szemmel láthatóan elázott már. Duzzadt bébiajka szétnyílt, két sima arcán végigcsorgott a könny.

Alig léptünk ki a mélytengeri atmoszférából a szabad levegőre, Eszter megragadta a vállamat:

– Segíts nekem, Piroskám – kérlelt. Először használta gúnynevemet, mely hajam színéről ragadt rám. – Elkísérlek a vendéglőig, de aztán egyedül menj vissza hozzájuk, én már nem bírom, és próbáld kiragadni a karmai közül.

Hamar hazaértünk, de már senkit sem találtunk otthon. Eszter nagyon izgatott lett; megígértem neki, hogy felkutatom őket.

A kapuban éppen azon tünődtem, hogy merre vágjak neki az éjszaka gömbjének, amikor felbukkant Kálmán: a Halászbástya felől jött.

– Elkísértem kicsit – magyarázta. – Biztos, ami biztos. Párszáz lépés után majd csak tovább hurcolja a tehetetlenségi nyomaték.

– Mondd, Kálmán, te voltaképpen féltékenységből gyötröd?

Rámbámult: – Attól tartok, kérdésed áthágja a bizalmaságnak azt a határát, melyet ismerőseim tiszteletben szoktak tartani. Egyébként – ha már szóba hoztad – lehet, hogy magasabb szempontból féltékeny voltam rá.

– Voltál?

Megvonta a vállát. Beléptünk a lakásba, és az ajtó résén át láthattuk, hogy Eszter eloltja a villanyt.

– Egy nap alatt több érzelmet és gondoskodást pazarolnak rá, mint például rám egy év alatt.

– Miért, te is igényled?

– Nem igénylem. De megillet.

Reggel ötkor felrikoltott a telefon. Félálomban nyúltam ki érte. Valaki az iránt érdeklődött, hogy járt-e előző este nálunk F. Dénes festőművész.

Fél óra múlva megérkezett a hatóság: két fáradt, alacsony civilnyomozó. Leültünk a várószobában, Eszter fehér pongyolában az ajtónak támaszkodott.

Kálmán előadta, hogy este idehaza iszogattunk, majd amikor Eszter és én leszaladtunk utánpótlásért, Dénesnek mehetnékje támadt. Hányingerre és szédülésre panaszkodott. Lekísérte a kapuig, Dénes továbbment a Halászbástya felé, ő pedig az ellenkező irányba indult meg, kis magányos sétára. Visszafelé jövet a ház előtt találkozott velem. Ha szabad neki is feltennie egy kérdést: miért érdekli ez a hatóságot?

A nyomozók válasz helyett felém fordultak és megkérdezték, hogy ki tudom-e egészíteni az elhangzottakat. Némán nemet intettem. Ekkor dr. X. leplezetlenül rám mosolygott.

– Árulják el végre, mi történt!

– Az történt, elvtársnő – válaszolta az egyik látogató –, hogy ma hajnalban a Halászbástya alatt megtalálták F. Dénes széjjelzúzódott holttestét.

Eszter remegő ajakkal, de könnytelenül vette tudomásul a hírt. Amikor a házigazda kikísérte a nyomozókat, hozzám futott és suttogva megkérdezte:

– Így volt?

Bólintottam, mert hang nem fért ki a torkomon. Eszter felzokogott, kirohant az ajtón és bezárkózott a fürdőszobába.

Éppen bőröndömet csomagoltam, amikor Kálmán belépett. Távozási szándékom csöppet sem lepte meg, nem is vesztegetett rá szót, hanem rögtön az iránt tudakozódott, hogy miért nem tártam fel az igazságot bűnüldöző szerveink előtt? Nem bírtam válaszolni, így hát sorra vette lehetséges indokaimat: hálaból, barátságból jártam el így? Vagy talán feltételes reflexszé rögződött bennem négy év alatt, hogy a hatóságnak mindenképpen lódítani kell? Vagy esetleg ráébredtem arra, hogy őneki, dr. X.-nek nem lehet olyan fontos Dénes és az erkölcsei világrend, hogy kockára tenné érte azt a kézzelfogható eredményekkel kecsegtető munkát, amelyet el kell végeznie?

Felkaptam a fejem. – Hihetek neked? – kérdeztem. – Igen, egyedül ez az érved nyugtathat meg.

– Hit? Megnyugvás? – kérdezte dr. X. – A cinizmus etikusa öncsaláshoz folyamodik?

– Mit akarsz tőlem? – kérdeztem kétségbeesetten.

– Segítek neked gondolkodni. A benned rejlő korpásszívű jogászt megnyugtattam talán, de a lángoló moralistának később feltétlenül eszébe jut, hogy gyilkosság az is, ha feledhetetlen barátunk esetleg burkolt buzdításomra vagy akár hallgatólagos jóváhagyásommal követte el élete egyetlen eltökélt tettét . . .

– És erre mit felelsz?

– Semmit. Ez a feltételezés olyan kőszá és bizonyíthatatlan, hogy nem érdemes róla beszélni. Én csak egy tevékeny életformát védtem, színvonalatlan vitában. Most pedig azt szeretném, ha előttem érnének be gyanúid és kételeyeid. Nem áll érdekemben, hogy később, amikor már nem tudlak ellenőrizni, a rendőrségre loholj, vagy szevenálokat vacsorázz ismét.

Öt nap óta szövögetem tovább ezt a párbeszédet, idegenek közt, egyedül, kis albérleti szobámban. Vicces, hogy a csalásról meg az öncsalásról meg a cinizmusról akartam írni, és közben lepottyantam a jog és az erkölcs közt tátongó szakadékba. Csak nem azért hallgattam a nyomozók előtt, mert nem akartam megfosztani az emberiséget egyik legtehetségesebb gyógyítójától? De hiszen az ilyen arisztokratikus különbségtétel századunkban több áldozatot szedett magának, mint az érzelmeszesedés!

Ha újból altatókat falnék, még az a veszély sem fenyegetne, hogy megmentésem esetén dr. X. osztályán kötnék ki. Ő már kutatóintézetben dolgozik, az emberiség javára.

Tegnap felhívtam Esztert, de amikor meghallottam a hangját, letettem a kagylót. Mit mondhattam volna neki? Hogy költözzön ő is el? Hogy növecsse tovább a haját? Hogy sohasem lesz kész a Harmónia-sorozat? Mert nem készül el, kedves Eszter – Dénes ezúttal tökéletes kibúvót talált.

